

ПЕРСПЕКТИВИ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ВІЙНИ

Датій Світлана Олександрівна,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** досліджено втрати аграрного сектору від війни, перспективи збереження, відновлення та розвитку його економічного потенціалу та чинники, які впливають.*

***Ключові слова:** аграрний сектор, втрати від війни, перспективи розвитку, економічний потенціал*

В результаті повномасштабного вторгнення РФ до України, аграрний сектор України, який був однією із передових та конкурентоздатних на світовому ринку галузей господарства зазнав значних втрат. Втрати є як прямими, такі як знищення інфраструктури та майна, забруднення та мінування полів, викрадення та знищення готової продукції та сільськогосподарських виробничих запасів, так і непрямими, пов'язаними із зменшенням потенційних вигід та зростанням витрат діяльності.

Постає питання перспектив аграрної сфери України після війни, її роль у післявоєнному відновленні, чи зможе сільськогосподарський сектор відновити своє довоєнне положення та досягти кращих показників ніж були до війни, забезпечити вирішення проблемних питань, які були наявні до війни.

Вирішення даного питання сильно залежить від стану аграрного сектору на кінець війни, який значно погіршився. Сільськогосподарський сектор поніс значні втрати, які представники Київської школи економіки, у своєму спільному звіті із Міністерством аграрної політики, оцінюють станом на 10 листопада 2022 року у обсязі 40,85 млрд доларів США, з яких [1]:

1) прямі втрати – 6,6 млрд доларів, з них:

- 84,2 тисячі одиниць с-г техніки на суму 2,9 млрд доларів;
- втрачено готової сільськогосподарської продукції (2,8 млн тон зернових та 1,2 млн тон олійних культур) на суму 1,87 млрд доларів;
- пошкоджено або знищено зерноховища на суму 1,1 млрд доларів;
- втрачено тварин та бджіл на суму 362,5 млн доларів;
- знищено 14,3 тис га багаторічних насаджень на суму 348,7 млн доларів;
- втрачено фактори виробництва (засоби захисту рослин, паливно-мастильні матеріали, добрива тощо) на суму 95,4 млн доларів;

2) непрямі втрати (недоотримані доходи та додаткові витрати у зв'язку із воєнними діями) – оцінюються в 34,25 млрд доларів, з них:

- втрати рослинництва через зменшення виробництва у 2022 році – 11,2 млрд доларів;

- втрати через зниження виробництва озимих культур у 2023 році – 3,0 млрд доларів;

- втрати тваринництва через зниження обсягів виробництва – 348,7 млн доларів;
- втрати через скорочення виробництва багаторічних культур – 322 млн доларів;
- втрати виробників через порушення логістики – 18,5 млрд доларів;
- втрати через подорожчання факторів виробництва – 862 млн доларів.

Найбільш вагомою статтею втрат є втрати через порушення логістики. Це пов'язано із великою роллю експортної складової в аграрній сфері. Велика частка продукції виготовлялась на експорт і його можливості значно скоротились через морську блокаду (хоча зернова угода частково покращила ситуацію), через що аграрії не можуть продати значну частку своєї продукції, а внутрішнього попиту не достатньо щоб реалізувати всю сільськогосподарську продукцію.

Також слід зазначити, що станом на 9 червня 2022 року втрати становили 27,6 млрд доларів (з них: прямі втрати – 4,3 млрд доларів, а непрямі – 23,3 млрд доларів). Тобто зростання втрат від війни за 5 місяців становить 13,25 млрд доларів (прямих – 2,3 млрд доларів, непрямих – 10,95 млрд доларів).

Економічна шкода є колосальною і перспективи відновлення аграрного сектору залежать від наступних складових:

- військово-політична складова полягає в тому, коли закінчиться війна та на яких умовах, найбільш позитивним результатом для аграрного сектору та економічної ситуації в цілому буде повне відновлення територіальної цілісності України та чіткі гарантії миру у найкоротші строки. Швидке заключення миру є важливим для збереження економічного потенціалу, який залишився (у середньому місяць війни у період червень-листопад 2022 року обходився АПК у 2,65 млрд доларів витрат). Відновлення територіальної цілісності та стійкий мир є гарантією політичної стабільності, зменшення занепокоєння потенційних інвесторів та партнерів;

- умови відшкодування та компенсацій аграріям – збитки, які понесли аграрії мають бути повністю відшкодованими (як мінімум, прямі втрати від війни) за допомогою державного бюджету, але повоєнні можливості українського державного бюджету будуть залежати від наявності міжнародної допомоги та російських репарацій. По суті, даний пункт спрямований на відновлення втраченого потенціалу;

- програма повоєнного відновлення та економічної трансформації сектору АПК – український аграрний сектор ще до війни мав нереалізовані можливості для розвитку. Після завершення війни, за умови наявності ресурсів у вітчизняних підприємств, державної підтримки, успішного залучення іноземних інвестицій можна фінансувати ряд інвестиційних проєктів із меліорації земель, підвищення рівня інтенсифікації використання землі, розвитку науково-технічної складової у сільськогосподарському секторі, реалізації логістичних та інфраструктурних проєктів, створення виробництв, які здатні переробляти українську с-г продукції в продукцію з високим вмістом доданої вартості у значних масштабах (щоб ситуація при якій український аграрний сектор експортує с-г сировину змінилась на ситуацію при якій

український АПК перероблює цю сировину і реалізує на світовому ринку вже готову продукцію). У Проекті Плану відновлення України, представленою на сайті Кабінету міністрів України відображено даний підхід щодо трансформації економіки та представлено інвестиційні проекти (але дані проекти презентовані (а, можливо, існують) лише на рівні концепції, а не конкретного інвестиційного плану) [2].

Окрім фінансової підтримки та реалізації масштабних інвестиційних проєктів відновленню та розвитку аграрної сфери можуть допомогти наступні заходи:

- залучення кваліфікованих спеціалістів в сектор АПК;
- зменшити бюрократичні бар'єри для розвитку підприємств аграрного сектору;
- гармонізація вимог та стандартів ЄС із українськими;
- реалізувати заходи із покращення соціальної інфраструктури в сільській місцевості [3].

Отже, український аграрний сектор зазнав значних втрат протягом війни і продовжує їх нести. Перспективи повномасштабного відновлення значною мірою залежать від військово-політичних чинників. Стійкий мир та політична стабільність є необхідною передумовою для залучення інвестиційних ресурсів та їх ефективного використання для розвитку сільського господарства. На державному рівні розроблена концепція відновлення та трансформації аграрного сектора у високотехнологічну, інтенсивну галузь, яка реалізує продукцію із високою доданою вартістю, але практична реалізація даних планів залежить від багатьох чинників, які сьогодні складно передбачити.

Список використаних джерел

1. Огляд збитків та втрат в АПК : Проєкт з підрахунку збитків та втрат в АПК з метою інформування широкої аудиторії та політиків про потреби у компенсації та відновленні. *Київська школа економіки*. URL : <https://kse.ua/ua/oglyad-zbitkiv-ta-vtrat-v-apk/> (дата звернення: 03.03.2023)
2. Проєкт Плану відновлення України : Матеріали робочої групи «Нова аграрна політика» Національної Ради з відновлення України від наслідків війни. 2022. 23 с. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/new-agrarian-policy.pdf> (дата звернення: 03.03.2023)
3. Негрей М.В., Тараненко А.А., Костенко І.С. Аграрний сектор України в умовах війни: проблеми та перспективи. *Економіка і суспільство*. 2022. № 40. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-38> (дата звернення: 03.03.2023)

Abstract: *the agrarian sector lost from the war, the prospects for preservation, restoration and development of its economic potential and the factors affecting it are investigated*

Key words: *agricultural sector, war losses, development prospects, economic potential*

Науковий керівник:

Костирко А.Г.,

*канд. екон. наук, старший викладач
кафедри обліку і оподаткування*

Миколаївський національний аграрний університет